

Институт за упоредно право

**СЕЋАЊЕ НА ДР ЈОВАНА ЂИРИЋА
– ПУТЕВИ ПРАВА**

Уредници:

Проф. др Јелена Ђеранић Перишић

Проф. др Владимир Чоловић

Београд, 2023.

СЕЋАЊЕ НА ДР ЈОВАНА ЂИРИЋА – ПУТЕВИ ПРАВА

Издавач

Институт за упоредно право у Београду

За издавача

Проф. др Владимир Чоловић

Уредници

Проф. др Јелена Ђеранић Перишић

Проф. др Владимир Чоловић

Рецензенти

Академик проф. др Мирко Васиљевић

Академик проф. др Радован Вукадиновић

Проф. др Владан Петров

Тираж

100

Дизајн корица

Александра Вишекруна

Техничка припрема

„Агенција СОКО”

Штампа

ЈП „Службени гласник”

ISBN 978-86-82582-11-3

DOI 10.56461/ZR_23.IMJC

Зборник је настао као резултат научноистраживачког рада Института за упоредно право који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2023. години (евиденциони број: 451-03-47/2023-01/200049).

© Институт за упоредно право, Београд 2023

Сва права задржана. Ниједан део ове књиге не може бити репродукован, пре-снимаван или преношен било којим средством – електронским, механичким, копирањем, снимањем, или на било који други начин без претходне сагласности аутора и издавача.

IZMENE ZAKONA O ZAŠTITI PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU IZ 2023 - ULOGA USTAVNOG SUDA

Sažetak

U radu se analiziraju izmene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku iz 2023. godine u delu u kojem se odnose na proširenje nadležnosti Ustavnog suda. Rad nastoji da odgovori na pitanja u kojoj meri izvršene izmene omogućavaju efikasnu primarnu zaštitu prava na suđenje u razumnom roku pred Ustavnim sudom, kao i da li se njima mogu ostvariti ciljevi i vrednosti koje navodi zakonodavac u svom obrazloženju i Venecijanska komisija, Komitet ministra SE i Evropski sud za ljudska prava u svojoj praksi. U radu se najpre analizira opravdanost argumentacije iz obrazloženja nedavnih zakonskih izmena, ali i razlozi kojima su se u prošlosti obrazlagale izmene režima zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Srbiji. Nakon toga, sagledavaju se tendencije prisutne u praksi Evropskog suda za ljudska prava i dokumentima Komiteta ministra kako bi se što sveobuhvatnije sagledao domašaj nedavnog proširenja nadležnosti Ustavnog suda u pogledu postupaka namirenja protiv državnih preduzeća. Autorke ukazuju da je ključno da se, prilikom formulisanja efikasnih rešenja u ovako kompleksnoj materiji, unapred detaljno prouče kapaciteti nacionalnog ustavnog sudstva na osnovu dostupnih nacionalnih zvaničnih podataka. Takvo temeljno proučavanje je, čini se, izostalo prilikom donošenja nedavnih izmena čime je povećana opasnost od nastupanja preopterećenosti Ustavnog suda.

Ključne reči: *Ustavna žalba. – Pravo na suđenje u razumnom roku. – Postupci namirenja protiv državnih preduzeća. – Izmene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. – Kačapor.*

1. Uvodne napomene

Jovan Ćirić je u decembru 2016. godine prestao da bude naš kolega i direktor u Institutu za uporedno pravo, postavši sudija Ustavnog suda. Iako je njegov novi posao podrazumevao ozbiljan i vremenski zahtevan rad, on je nastavio je da

* Viši naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, vesnacoric@yahoo.com

** Viši naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, akbojovic@gmail.com

čuva našu bliskost i oplemenjuje naše živote. Delili smo priče i dileme, najčešće uz kafu, tu negde na pola puta između Instituta i Ustavnog suda ili u našoj Azbuci. U Institut je takođe navraćao spontano, kao rado viđen gost, ili, bolje rečeno, dolazio je u Institut kao u svoju drugu kuću, a tako je uvek i od nas bio dočekan. Znao je da uvek i u svemu pronade jednu veselu perspektivu, dovoljno originalnu i spontanu da na prvi mah ni ne primetimo da nas vešto i namenski teši na temu nekog našeg neizgovorenog bola, koji je on umeo da nasluti. Jednom prilikom, razgovor je krenuo u pravcu Strazbura i prakse Evropskog suda za ljudska prava, a Ćirin prvi kratki, spontani komentar bio je za njega tako karakterističan „Ah, (taj) njihov razuman rok” - susretao se sa njim svakodnevno. Delovalo je da mu ne bi zasmetalo da ga mi zauzvrat utešimo baš na tu temu.

Nekih godinu dana pred njegov iznenadni odlazak, obavestile smo ga da pripremamo analizu na projektu Saveta Evrope (u daljem tekstu: SE) na temu „razumnog roka” i da se nadamo da ćemo kroz analizu efekata Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku (u daljem tekstu: ZZPSRR) uspeti da ponudimo konstruktivna rešenja problema koji je opterećivao ne samo Ustavni sud, već i druge sudove u Republici Srbiji (u daljem tekstu: RS), ali pre svega, koji je opterećivao građane suočene sa dugotrajnim sudskim postupcima. Izmamile smo mu osmeh i zainteresovale ga, mada nismo sasvim sigurne da li je analiza stigla do njega u završnom obliku. Propustile smo da podelimo sa njim, tokom naših zajedničkih kafa i druženja, neke od ključnih nalaza do kojih smo došle pri analizi efekata zakona. Nismo žurile, verujući da pred nama stoje još godine kafa i razgovora. Nismo žurile, a trebalo je. To koliko je Ćira bio suštinski zainteresovan za naš rad i za nas, u punoj meri smo osvestile tek po njegovom odlasku, u razgovoru sa drugim kolegama, prikupljajući deliće njegovih lepih reči o nama i našim naučnim i stručnim dostignućima.

U međuvremenu se pristupilo radu na izmenama ZZPSRR, koje su i usvojene u oktobru ove godine. I pored toga što one nisu bile neposredno motivisane našom analizom, znamo da bi Ćira silno želeo da ih vidi i prokomentariše. I upravo zbog toga, biramo da, za naše pisano obraćanje Ćiri, približimo baš ovu našu zajedničku temu. U radu ćemo predstaviti neke od ključnih problema do kojih u primeni dovode rešenja ZZPSRR, kao i nastojati da sagledamo očekivane domašaje njegovih nedavnih izmena i dopuna u delu koji se odnosi na ulogu Ustavnog suda. Na tom putu, osvrnućemo se po potrebi i na relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), dokumente Venecijanske komisije (u daljem tekstu: VK) i Komiteta ministra SE.

Izmenе i dopune Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku iz 2023. godine (u daljem tekstu: izmene ZZPSRR iz 2023. godine) usmerene su na unapređenje postojećeg režima zaštite ovog prava u nekoliko aspekata od kojih je, čini se, ključan onaj koji podrazumeva proširenje nadležnosti Ustavnog suda. Naime, izmenama ZZPSRR iz 2023. godine iz njegovog režima se izuzimaju određeni postupci u kojima je dužnik preduzeće sa većinskim društvenim ili državnim kapitalom. Tačnije, izmenama se kao pravno sredstvo radi delotvorne zaštite poverilaca ponovno

predviđa ustavna žalba u izvršnim postupcima po odlukama koje su donete protiv preduzeća sa pretežnim društvenim ili državnim kapitalom, kao i u stečajnim postupcima u kojima su ova preduzeća stečajni dužnici. U daljem tekstu za ovu grupu postupaka koristiće se izraz „postupci namirenja protiv državnih preduzeća”. Navedena izmena čini se ključnom novinom i osnovnim razlogom za izmenu zakona, budući da je obrazloženje zakona gotovo isključivo posvećeno ovom pitanju.

Iako će se u okviru ovog rada ključna pažnja posvetiti tome u kojoj meri izvršene izmene mogu doprineti unapređenju zaštite prava poverilaca u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća na suđenje u razumnom roku, bitno je imati u vidu da izmene ZZPSRR iz 2023. godine nisu isključivo bile usmerene na usklađivanje sa praksom evropskih nadnacionalnih organa u ovoj oblasti, već se njima uvode i druge novine. Njihova kritička analiza neće biti obuhvaćena ovim radom, već će ukratko biti prikazane u narednim pasusima.

Naime, ovim izmenama se, između ostalog, bliže uređuju neka od pitanja u vezi sa kojim su se javljali problemi ili različita tumačenja u praksi. Tako se izmenama ZZPSRR iz 2023. godine reguliše pitanje punomoćja za podnošenje prigovora preciziranjem da punomoćniku stranke koji je ovlašćen da preduzima sve radnje u postupku čije se ubrzanje traži nije potrebno posebno punomoćje za podnošenje prigovora.¹ Takođe, izmenama se dodatno normira i menja višestruko režim koji se odnosi na podnošenje prigovora i žalbi. Najpre, uvodi se još jedan osnov za odbacivanje prigovora, koji se odnosi na situacije kada je prigovor podnet nakon okončanja postupka u kome se zaštita traži.² Potom, izmenama se izričito propisuje da poverilac kojem je dosuđena i isplaćena naknada imovinske štete u visini zahtevanog potraživanja nema pravo na podnošenje novog prigovora koji se vodi radi namirenja istog potraživanja.³ Nadalje, izmenama se omogućava podnošenje žalbe u slučaju da predsednik suda u rešenju kojim je usvojio prigovor i utvrdio povredu prava na suđenje u razumnom roku nije odredio rok za preduzimanje procesnih radnji koje delotvorno ubrzavaju postupak, u roku od osam dana od prijema odgovarajućeg rešenja.⁴ Dalje, one su usmerene ka tome da se izričito normira i pravo stranke na naknadu troškova postupka po

---

¹ S druge strane, izmenjenim čl. 7 ZZPSRR iz 2023. godine se takođe naglašava da ako je punomoćnik stranke ovlašćen da preduzima samo pojedine radnje u postupku u koje ne spada podnošenje pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, on je dužan i da uz prigovor dostavi posebno punomoćje za njegovo podnošenje. Izmenama se takođe regulišu i pravne posledice nepostojanja punomoćja, pa se u tom smislu navodi da ako se posumnja da je nastupio neki od zakonom propisanih razloga za prestanak punomoćja, sud će obrazloženim rešenjem protiv koga nije dozvoljena posebna žalba naložiti punomoćniku da dostavi posebno punomoćje za podnošenje prigovora, u roku od osam dana od dana dostavljanja rešenja, uz upozorenje da se u suprotnom prigovor odbacuje kao nedozvoljen. V. Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2015/40/1/reg>, 15. 11. 2023.

² Vid. čl. 8, st. 2 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

³ Ukoliko bi došlo do podnošenja takvog prigovora, sud bi ga morao odbaciti. Vid. čl. 13 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

⁴ Čl. 14 i čl. 15 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

prigovoru.⁵ Konačno, izmenama se precizira stvarna i mesna nadležnost za vođenje postupka za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku,⁶ te određuje rok za dobrovoljnu isplatu novčanog obeštećenja i naknadu imovinske štete, kao što se i isključuje primena određenih odredaba zakona koji uređuju parnični i izvršni postupak.⁷ Pored toga, izvestan broj zakonskih izmena i dopuna koji zbog svoje nespornosti u okviru ovog rada neće biti detaljnije razmatrani imao je za cilj pre svega terminološko usklađivanje postojećeg pravnog okvira sa rešenjima iz Akta o promeni Ustava RS, Zakona o javnom tužilaštvu i Zakona o uređenju sudova.⁸

U okviru ovog rada, najpre će se predstaviti argumentacija koja se navodi u obrazloženju izmena ZZPSRR iz 2023. godine, a nakon toga će se oceniti njena opravdanost. U tom cilju će se analizirati i razvoj zaštite prava na suđenje u razumnom roku u RS, uz poseban osvrt na kriterijume koji su se u prošlosti primenjivali prilikom ocene dostupnih pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća u RS, kako bi se ocenilo da li su nedavne izmene ZZPSRR iz 2023. godine u skladu sa ranije primenjivanim kriterijumima. Nakon toga, sagledaće se i tendencije prisutne u praksi ESLJP kako bi se što sveobuhvatnije sagledao značaj nedavnog uvođenja ustavne žalbe u pogledu predmeta koji se odnose na postupke namirenja protiv državnih preduzeća kao i to da li učinjene izmene odražavaju stavove ESLJP.

2. Obrazloženje zakonodavca za donošenje Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku

U Obrazloženju zakonskih izmena iz 2023. godine, ispravno se ukazuje na odluku Komiteta ministra SE u kojoj se konstatuje da u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća u RS postoji dugoročni kompleksni problem neizvršenja, odnosno odloženog izvršenja sudskih odluka donetih protiv ovih preduzeća, uprkos tome što je RS usvojila ZZPSRR, kao opštu meru, 2015. godine. Naime, Komitet ministara SE navodi da primena ZZPSRR nije rešila visok procenat odbijanja i odbacivanja pravnih lekova u stečajnom postupku kao i druga sporna pitanja, što dalje sprečava izvršenje odluka.⁹

Stoga, navodi se dalje, da je izmena ZZPSRR neophodna u cilju efikasnijeg sprovođenja postupka sudske zaštite prava na suđenje u razumnom u

⁵ Vid. čl. 10, st. 3 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

⁶ Vid. čl. 2. Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

⁷ Vid. čl. 32 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

⁸ Vid. čl. 12, čl. 14, čl. 15, čl. 16, čl. 18, čl. 19 i čl. 20 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023.

⁹ Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, Obrazloženje, 2023, 5, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/13_saziv/1839-23%20-%20Lat..pdf, 15. 11. 2023.

postupcima namirenja protiv državnih preduzeća, jer se dosadašnja pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u ovim postupcima (prigovor radi ubrzavanja postupka, žalba protiv rešenja kojim je odbijen prigovor, tužba za novčano obeštećenje i tužba za naknadu imovinske štete) nisu pokazala kao delotvorna.¹⁰

U tački 7. Odluke, Komitet ministara SE je pozvao „vlasti da prioritetno razmisle o ovim tačkama i daju informacije Komitetu ministara Saveta Evrope o tome koje su dalje mere predviđene kako bi se ovi prijavljeni nedostaci prevazišli”. Najzad, u obrazloženju se izričito navodi da su ove zakonske izmene izrađene u cilju „poštovanja principa supsidijarnosti i smanjenja broja predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava koje se odnose na predmetne sudske postupke”, kao i poštovanja stavova koje je ESLJP, zauzimao u pogledu ove grupe predmeta, te i preporuka Komiteta ministara SE.¹¹ Naime, Komitet ministara SE je utvrdio da je nakon predmeta *Kačapor i drugi protiv Srbije*¹² registrovano oko 9000 predstavki u vezi sa istim problemom kojih je do 2023. godine rešeno oko 3700.¹³

Kako bi se što potpunije kritički ispitala osnovanost ovog obrazloženja, a pre svega navođenja da se očekuje smanjenje broja predstavki pred ESLJP, potrebno je najpre sagledati evoluciju zaštite prava na suđenje u razumnom roku u pravnom sistemu RS s posebnim osvrtom na razloge koji su u prošlosti doveli do prebacivanja nadležnosti za sprovođenje postupka zaštite sa Ustavnog suda na redovne sudove. Takva analiza čini nam se značajnom za potvrdu da se izmenama ZZPSRR iz 2023. godine nije pribeglo starim rešenjima koja su se već prošlosti pokazala nedovoljno adekvatnim. Sagledaće se takođe usklađenost novih rešenja sa kriterijumima koje razvila VK prilikom ocene kvaliteta režima za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku obuhvaćenog izmenama Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine. Nakon toga, potrebno je razmotriti stavove Komiteta ministra SE i odabranu praksu ESLJP koja se ne svodi isključivo na predmete protiv RS, kako bi se sagledalo da li pomenuta rešenja u potpunosti odražavaju stavove ESLJP. U tom kontekstu, bitno je napomenuti da se pomenuto obrazloženje izmena ZZPSRR iz 2023. godine izričito poziva na svega tri predmeta ESLJP protiv RS, dok se praksa protiv drugih država pojedinačno ne navodi.

---

¹⁰ *Ibid.*, 4.

¹¹ *Ibid.*, 5.

¹² *Kačapor i drugi protiv Srbije*, predstavke broj 2269/06 3041/06 3042/06 3043/06 3045/06 3046/06, presuda ESLJP od 15. januara 2008. godine.

¹³ M. Pavlović, U poslednjoj rundi nadzora nad sprovođenjem odluka ESLJP, Komitet ministara Saveta Evrope razmatrao probleme neizvršenja sudskih odluka protiv društvenih preduzeća, neizvršenja upravnih rešenja o rušenju nelegalnih objekata i zlostavljanja od strane policije, 3. 1. 2023, [www://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeća-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/](http://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeća-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/), 10. 12. 2023.

3. Na tragu selektivne primene starih rešenja?

Pravo na suđenje u razumnom roku nije bilo normirano u unutrašnjem pravnom poretku RS sve do donošenja Ustava iz 2006. godine.¹⁴ Nakon izričitog normiranja ovog prava u Ustavu RS iz 2006. godine, Zakon o Ustavnom sudu iz 2007. godine predviđa da se ustavna žalba može izjaviti i ako nisu iscrpljena pravna sredstva, ukoliko određeno lice smatra da mu je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku.¹⁵ Takva odredba, kojom se, dakle, odstupilo od načela supsidijarnosti ustavne žalbe, svakako je predstavljala jasan pokazatelj opredeljenja da se sa naročitom pažnjom pristupi zaštiti prava na suđenje u razumnom roku.¹⁶ Sledeći značajan korak u razvoju zaštite pomenutog prava u RS predstavlja prva odluka koju je doneo Ustavni sud u postupku po ustavnoj žalbi 2008. godine budući da je ESLJP tek od donošenja te odluke prihvatio, mada ne u pogledu svih postupaka, da postoji delotvorno pravno sredstvo u unutrašnjem pravom poretku za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.¹⁷ Tačnije, ustavna žalba je prihvaćena kao delotvorno pravno sredstvo u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku u izvršnim postupcima po presudama koje su donete protiv društvenih preduzeća u stečaju, tek pet godina kasnije, 2013. godine.¹⁸ Značajno je imati u vidu da su državni organi, pre opredeljivanja za pristup obraćanju Ustavnom sudu u cilju zaštite prava poverilaca iz postupaka namirenja protiv državnih preduzeća na suđenje u razumnom roku razmatrali mogućnost uspostavljanja posebnog mehanizma za isplatu naknade nematerijalne i materijalne štete ovoj kategoriji poverilaca. Od date ideje se međutim ubrzo odustalo. Ipak, o razmerama problema svedoči i podatak koji je RS prijavila a prema kome je, u skladu sa strategijom da popiše sve neizvršene presude protiv društvenih preduzeća i uspostavi šemu za isplatu duga, zaključno sa 30. septembrom 2015. godine registrovano 84.814 takvih presuda, a ukupan iznos duga po njima je procenjen na oko 372 miliona evra.¹⁹

¹⁴ Ipak, bitno je napomenuti da je pravo na pravično suđenje bilo zajemčeno u Povelji o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama (tzv. Mala povelja) koja je predstavljala sastavni deo Ustavne povelje Državne zajednice SCG i koja se neposredno primenjivala. Vid. čl. 17 Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, *Službeni list SCG*, br. 6/2003; S. Lilić, „Da li je ustavna žalba efikasní pravni lek za suđenje u razumnom roku?“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 2/2007, 67–85; M. Bećirović-Alić, *Suđenje u razumnom roku*, doktorska disertacija, Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, 2018, 66.

¹⁵ Vid. čl. 32 Ustava Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006 i čl. 82 Zakona o Ustavnom sudu, *Službeni glasnik RS*, br. 109/2007.

¹⁶ M. Stanić, „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u Republici Srbiji“, *Pravni život* 12/2017, 685.

¹⁷ M. Salma, „Suđenje u razumnom roku – Pravna sredstva kojima se štiti pravo na suđenje u razumnom roku“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Novom Sadu* 3/2015, vol. 49, 1003; S. Carić, *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Beograd 2015, 77.

¹⁸ M. Stanić, 685.

¹⁹ M. Pavlović, U poslednjoj rundi nadzora nad sprovođenjem odluka ESLJP, Komitet ministara Saveta Evrope razmatrao probleme neizvršenja sudskih odluka protiv društvenih preduzeća, neizvršenja upravnih rešenja o rušenju nelegalnih objekata i zlostavljanja od strane policije, 3. 1. 2023, [www://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-društvenih-preduzeća-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/](http://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-društvenih-preduzeća-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/), 10. 12. 2023; Status of Execution, R. Kacapor v. Serbia, Leading & Repetitive, 1, <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-7246>, 10. 12. 2023.

I pored toga što je ustavna žalba bila proglašena delotvornim pravnim lekom u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku u pomenutim grupama predmeta, zanimljivo je da se ubrzo nakon toga javila potreba za izmenom tog režima, koja se i realizovala izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine. Njima je bila pružena mogućnost stranci u sudskom postupku koja smatra da joj je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku da neposredno višem sudu podnese zahtev za zaštitu ovog prava. Postupak odlučivanja po ovom pravnom sredstvu zakonom je propisan kao hitan.²⁰ U literaturi se navodi da je ovim izmenama delimično uveden difuzni model sudske zaštite ovog prava, odnosno da se njima normira primarna preventivna zaštita ovog prava na nižim instancama, za razliku od prethodnog rešenja koje je centralnu ulogu dodeljivalo Ustavnom sudu.²¹ Rešenje iz 2013. godine je bilo kritikovano u stručnim i naučnim krugovima između ostalog i zbog toga što je propušteno da se propiše rok u kojem je viši sud bio dužan da odluči po zahtevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.²² Detaljna analiza teksta izmena Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine izostala je u ovom radu, između ostalog, i zbog toga što data rešenja nisu bila dugog veka, budući da se paralelno sa njima intenzivno radilo na donošenju zakona kojim bi se ova materija sveobuhvatno uredila. To je i ostvareno dve godine kasnije donošenjem ZZPSRR. Ovaj zakon uneo je brojne značajne novine i unapređenja, ali je nastavio sa pristupom prema kojem se primarna zaštita prava na suđenje u razumnom roku ostvaruje pred sudovima redovne nadležnosti a ne Ustavnim sudom.²³ Ipak, značajno je napomenuti da ni zakonskim rešenjem iz 2013. godine, kao ni onim iz 2015. godine, primena ustavne žalbe kao pravnog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku nije isključena, već jedino nije bila predviđena kao sredstvo za pružanje primarne zaštite ovom pravu. Drugim rečima, stranke u sudskim postupcima su nakon traženja pravne zaštite pred redovnim sudovima imale mogućnost da zaštitu traže i pred Ustavnim sudom. U praksi je ovo dovelo do situacija da u značajnom broju predmeta, naročito onim u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća, stranke traže zaštitu prvo pred redovnim sudom, a potom i pred Ustavnim sudom, što znači da je priliv predmeta u Ustavni sud samo donekle smanjen, dok je ceo sistem zaštite prava na suđenje u razumnom roku, shvaćen kao sistem sačinjen od sudova opšte i posebne nadležnosti i Ustavnog suda ostao značajno opterećen.

U literaturi se navodilo da je izmena Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine, u delu u kojem se odnosi na mogućnost podnošenja neposredno višem sudu

---

²⁰ Ukoliko se zahtev odnosi na postupak koji je bio u toku pred Privrednim apelacionim sudom, Prekršajnim apelacionim sudom ili Upravnim sudom o zahtevu odlučuje Vrhovni kasacioni sud. Vid. M. Stanić, 686; Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova, Obrazloženje, 2013, 9–10.

²¹ S. Carić, 88.

²² S. Carić, 85; M. Stanić, 687.

²³ Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, br. 40/2015, www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2015/40/1/reg, 10. 11. 2023; A. Mojašević, A. Jovanović, „Razumni rok u stečajnom postupku: Analiza predmeta Privrednog suda u Nišu”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 90/2021, 99–104.

delotvornih pravnih lekova za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, umesto neposrednog podnošenja Ustavnom sudu, motivisana velikim brojem podnetih ustavnih žalbi, koje su negativno uticale na dužinu postupka pred Ustavnim sudom.²⁴ U obrazloženju tih izmena se dodatno preciziralo da se očekuje da će zakonske izmene dovesti do smanjenja broja ustavnih žalbi, pa i predstavljanje pred ESLJP.²⁵ VK, koja je podržala tadašnji nacrt Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine, u svom mišljenju navodi da je u tom trenutku pred Ustavnim sudom bilo 5000 predmeta u radu koji su se odnosili na prekomerno trajanje postupka, te da je postojala neodložna potreba za uspostavljanjem „dobro odmerenog” mehanizma kako bi se odgovorilo na taj problem. Istovremeno, VK je ukazala da je potrebno da se pre uspostavljanja „dobro odmerenog” mehanizma, na opšti i sistematičan način preispitaju različita moguća rešenja u cilju uspostavljanja koherentne strategije u pogledu razliĹitih zakonodavnih mera i intervencija koje je potrebno preuzeti.²⁶

4. Izmene ZZPSR iz 2023. godine iz ugla usklađenosti sa obrazloženjima zakonodavca i preporukama VK

Preporuke VK koje se odnose na potrebu uspostavljanja „dobro odmerenog” mehanizma u skladu rezultatima prethodnog ispitivanja razliĹitih mogućih rešenja vremenom su dodatno dobile na znaĹaju, naroĹito imajući u vidu da se VK nije izjašnjavala povodom rešenja iz nedavno usvojenog nacrta izmena ZZPSR iz 2023. godine. Stoga će se u narednim redovima ispitati usklađenost zakonskih izmena iz 2023. godine sa izraženim stavovima VK, te će se ispitati u kojoj meri novouvedena rešenja u pogledu propisivanje nadležnosti Ustavnog suda u pogledu primarne zaštite prava na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća odrađavaju ciljeve i razloge za promenu režima zaštite navedenog prava koji su navedeni u obrazloženjima zakona iz 2013. i 2023. godine.

Prethodno navođena argumentacija iz obrazloženja izmena zakona iz 2013. godine, o nastupanju opterećenosti usled velikog broja tekućih predmeta u materiji razumnog roka pred Ustavnim sudom, ne može sama po sebi da posluži kao valjan argument protiv nedavnih zakonskih izmena iz 2023. godine kojima

²⁴ M. Stanić, 685; M. Radović, „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u stečajnom postupku”, u: *Nacionalno i međunarodno pravo – aktuelna pitanja i teme, prvi tom* (ur. Olga Jović-Prlainović), Kosovska Mitrovica 2017, 302.

²⁵ Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova, Obrazloženje, 2013, 10, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/3947-13Lat.pdf

²⁶ European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Opinion on Draft Amendments to Laws on the Judiciary of Serbia, Adopted by the Venice Commission at its 94th Plenary Session (Venice, 8-9 March 2013) on the basis of comments by Mr. Johan Hirschfeldt (Substitute member, Sweden) Mr. Konstantin Vardzelashvili (Substitute member, Georgia), Strasbourg, 11 March 2013 Opinion no. 709 / 2012 CDL-AD(2013)005 Or. Engl, 17, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2013\)005-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)005-e), 16. 11. 2023.

se proširila nadležnost Ustavnog suda u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku. Naime, dok je, s jedne strane, do 2013. godine, ustavna žalba bila propisana kao jedino pravno sredstvo u pogledu širokog spektra predmeta u slučaju povrede prava na suđenje u razumnom roku, s druge strane, nedavne izmene ZZPSRR iz 2023. godine usmerene ka proširenju nadležnosti Ustavnog suda su znatno užeg opsega te stoga režim uveden nedavnim izmenama deluje bolje odmeren. Tačnije, nedavnim izmenama ZZPSRR iz 2023. godine, isključiva nadležnost Ustavnog suda propisuje se jedino u pogledu postupaka namirenja protiv državnih preduzeća, dok se zadržava primarna nadležnost redovnog pravosuđa u pogledu drugih grupa predmeta koji su regulisani ZZPSRR, praćena nadležnošću Ustavnog suda da postupa po ustavnim žalbama zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku u potonjim predmetima. Zaključak o „dobra odmerenosti” nedavno uvedenog režima odlučivanja po ustavnim žalbama u predmetima namirenja protiv državnih preduzeća ipak treba posmatrati sa značajnom dozom opreza.

Najpre, VK je još u svom mišljenju iz 2013. godine ukazala da je potrebno da se pre uspostavljanja „dobro odmerenog” mehanizma, na opšti i sistematski način preispitaju različita moguća rešenja u cilju uspostavljanja koherentne strategije u pogledu različitih zakonodavnih mera i intervencija koje je potrebno preuzeti.²⁷ Čini se da je 2023. godine propušteno da se ova preporuka VK uvaži i da se po njoj postupi, budući da ne postoje raspoloživi podaci o tome da su različita moguća rešenja temeljno preispitana. Umesto toga, stiče se utisak da se pribeglo *ad hoc* i parcijalnom rešenju koje je usmereno isključivo na otklanjanje najdrašćijih problema u oblasti zaštite prava na suđenje u razumnom roku.

U prilog tvrdnji da se radi o najvećem, gorućem problemu u vezi sa zaštitom prava na suđenje u razumnom roku pred srpskim sudovima ne govori samo mišljenje Komiteta ministara SE. Upravo suprotno, postupanje u ovom predmetima prepoznato je i u domaćoj praksi, kao i u relevantnoj naučnoj literaturi.²⁸ Podaci o broju postupaka pred privrednim sudovima, koji su do izmena ZZSPRR iz 2023. godine bili nadležni za postupanje po prigovorima i žalbama zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku u svim stečajnim postupcima, uključujući i one protiv preduzeća u većinskom državnom ili društvenom vlasništvu, ukazuju da se radi o desetinama hiljada predmeta, koji su u pojedinim godinama predstavljali tek nešto manje od polovine ukupnog broja pomenutih pravnih sredstava podnetih pred svim sudovima u Srbiji.²⁹ Istovremeno, usled rešenja ZZSPRR iz

---

²⁷ *Ibid.*

²⁸ A. Mojašević, A. Jovanović, „Razumni rok u stečajnom postupku: Analiza predmeta Privrednog suda u Nišu”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 90/2021, 111; A. Knežević Bojović, V. Ćorić, Analiza efekata Zakona o zaštiti prava na suđenje na suđenje u razumnom roku, 22, Zajednički program Evropske unije i Saveta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022”, u okviru projekta Saveta Evrope „Jačanje efikasnih pravnih sredstava za sprečavanje kršenja ljudskih prava u Srbiji”, Beograd, 2022, 31, <https://rm.coe.int/analiza-efekata-zakona-o-zastiti-prava-na-sudjenje-u-razumnom-roku-275/1680a8d29e>, 20. 11. 2023.

²⁹ Tako je, na primer, u 2018. godini privrednim sudovima podneto 31349 prigovora i žalbi iz ZZPSRR, što je predstavljalo ukupno 46% od svih pravnih sredstava ove vrste podnetih u Srbiji, dok se 2019. godine

2015. godine, prema kome se naknada nematerijalne i materijalne štete po osnovu utvrđene povrede prava na suđenje u razumnom roku isplaćuje iz budžeta suda pred kojim je povreda utvrđena, privredni sudovi su godinama isplaćivali velike iznose, što je neretko dovodilo do blokiranja njihovih računa i posledično do problema u redovnom funkcionisanju. Shodno tome, predstavnici privrednog pravosuđa izneli su i predloge koji su išli u pravcu kako izmena ZZPSRR, tako i samog Zakona o stečajnom postupku.

Pokušaj umanjena najvećeg i gorućeg problema u oblasti zaštite prava na suđenje u razumnom roku je ne samo dobrodošao već je i u skladu sa zahtevima koje je postavio Komitet ministara SE pred RS, te stoga svakako predstavlja značajan korak napred. I pored toga, smatramo da je izostao sistematičan i opšti pristup rešavanju problema, što se, između ostalog, ogleda i u činjenici da nije temeljno sagledano da li će usvojeno rešenje o prenosu nadležnosti zaista dovesti do rasterećenja Ustavnog suda uz istovremeno efikasnije delovanje redovnog sudstva u oblastima u kojima ono ostaje nadležno da pruža primarnu zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

Naime, u pokušaju da se što preciznije anticipira opterećenost Ustavnog suda u kratkom i srednjem roku, uputno bi bilo da se vrši intenzivnije oslanjanje na sudsku statistiku, druge dostupne zvanične podatke, a posebno i preduzima sveobuhvatno sagledavanje složene nadležnosti Ustavnog suda, koja posledično utiče i na obim njegovog postupanja kako po ustavnim žalbama, tako i po drugim pravnim sredstvima. Ovde je bitno podsetiti da Ustavni sud i nakon izmena iz 2023. godine nastavlja da postupa i po tekućim (i budućim) predmetima po ustavnim žalbama u materiji zaštite prava na suđenje u razumnom roku, u kojima primarnu zaštitu pružaju redovni sudovi.

Najzad, u obrazloženju izmene zakona iz 2013. godine ukazalo se na značaj dobrih uporednih praksi, odnosno na to da su izmene izvršene „u skladu sa pozitivnim primerima zemalja u regionu”.³⁰ Iako se primena uporednopravnog metoda uvek nameće kao korisno rešenje, smatramo da se u pogledu uspostavljanja režima u ovako kompleksnoj materiji takav metod može koristiti jedino kao supsidijaran. Prilikom formulisanja efikasnih i dobro odmerenih rešenja čini se daleko značajnijim detaljno proučavanje kapaciteta nacionalnog ustavnog sudstva, pa i pravosuđa na osnovu dostupnih nacionalnih zvaničnih podataka. Uprkos izloženim manjkavostima u pristupu, bitno je imati u vidu da izvršene izmene iz 2023. godine donose izvesna unapređenja. Pored toga što predstavljaju urgentan i *ad hoc* odgovor na zahteve Komiteta ministra SE, one istovremeno uvažavaju i

---

radilo o 42.825 prigovora i žalbi iz ZZPSRR, odnosno 43% ukupnog broja tih prigovora i žalbi podnetih pred svim sudovima u Srbiji. A. Knežević Bojović, V. Ćorić, „Analiza efekata Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku”, 33, Zajednički program Evropske unije i Saveta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022”, u okviru projekta Saveta Evrope „Jačanje efikasnih pravnih sredstava za sprečavanje kršenja ljudskih prava u Srbiji”, Beograd, 2022, 31, <https://rm.coe.int/analiza-efekata-zakona-o-zastiti-prava-na-sudjenje-u-razumnom-roku-275/1680a8d29e>, 20. 11. 2023.

³⁰ Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova, Obrazloženje, 2013, 9, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/3947-13Lat.pdf, 18. 11. 2023.

lokalni kontekst i izvesne potrebe prakse koje su identifikovane od strane sudija privrednih sudova.

Naime, izmenama ZZPSRR iz 2023. godine se ne menja samo režim primarne zaštite prava na suđenje u razumnom roku za poverioce iz postupaka namirenja protiv državnih preduzeća, već i budžetski razdeo sa koje se isplaćuju sredstva na ime naknade materijalne i nematerijalne štete usled povrede ovog prava. Tačnije, odredbom člana 89. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu propisano je da ovaj sud, u odluci kojom se usvaja ustavna žalba, odlučuje i o zahtevu za naknadu materijalne i nematerijalne štete i određuje državni organ koji je obavezan da tu naknadu isplati. Budući da je Ustavni sud do sada u odlukama po ustavnim žalbama zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku kao navedeni državni organ određivao Ministarstvo pravde, a ne pojedinačni sud, očekuje se da će se navedena praksa nastaviti i shodno tome, rasteretiti budžeti privrednih sudova. Na taj način se, u određenoj meri, izašlo u susret stavovima iznetim na godišnjem sastanku privrednih sudova na kojima je bila, između ostalog, razmatrana upravo mogućnost da se omogući u perspektivi isplata naknade nematerijalne štete za neizvršenje presuda sa drugog razdela državnog budžeta, a ne sa računa sudova, kako bi se sprečila njihova dalja blokada.³¹ Ipak, značajno je napomenuti da se budžeti privrednih sudova izmenama ZZPSRR iz 2023. godine rasterećuju samo u delu koji se odnosi na postupke namirenja protiv državnih preduzeća, dok teret isplate naknada štete za utvrđene povrede prava na suđenje u razumnom roku iz drugih stečajnih postupaka ostaje na ovim sudovima.

5. Izmene ZZPSRR iz 2023. godine iz ugla usklađenosti sa praksom Evropskog suda za ljudska prava

Nedavne izmene ZZPSRR u delu u kojem se odnose na zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća potrebno je ispitati i sa stanovišta njihove usklađenosti sa relevantnom praksom ESLJP. Podsetimo, ESLJP je još u predmetu *Hornsby protiv Grčke*³² istakao da izvršenje bilo koje sudske presude mora da se smatra sastavnim delom „pravičnog suđenja” u smislu člana 6. EKLJP. Štaviše, u datom predmetu se ESLJP poziva na svoje ranije presude protiv Italije u kojima je takvo stanovište već bilo prihvaćeno u pogledu predmeta koji se odnose na dužinu trajanja postupka.³³ Dalje, ESLJP je taj svoj stav počeo da ekstenzivno primenjuje i na postupke namirenja protiv

³¹ M. Pavlović, U poslednjoj rundi nadzora nad sprovođenjem odluka ESLJP, Komitet ministara Saveta Evrope razmatrao probleme neizvršenja sudskih odluka protiv društvenih preduzeća, neizvršenja upravnih rešenja o rušenju nelegalnih objekata i zlostaljanja od strane policije, 3. 1. 2023, [www://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeca-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/](http://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeca-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/), 10. 12. 2023.

³² *Hornsby protiv Grčke*, predstavka broj 18357/91, presuda ESLJP od 19. marta 1997. godine, 40.

³³ *Pede protiv Italije*, predstavka broj 15797/89, presuda ESLJP od 26. septembra 1996. godine, st. 20–24, *Zappia protiv Italije*, predstavka broj 24295/94, presuda ESLJP od 26. septembra 1996. godine, 16–20.

drţavnih preduzeća, podvođeci ih na taj naćin pod polje primene „suđenja” u razumnom roku u smislu ćlana 6. EKLJP.³⁴

U odnosu na pruţanje zaĭtite pravu na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja u najĭirem smislu,³⁵ bitno je imati u vidu da u pogledu pojedinih pitanja u toj oblasti, ESLJP uvaţava specifićnost ovih postupaka. Tome u prilog, između ostalog, govori i presuda u predmetu *Kaćapor i drugi protiv Srbije*, u kojoj se navode neka od naćela koja se primenjuju u pogledu postupaka izvrĭenja. Reć je o tome da se „kaĭnjenje u izvrĭenju presude moţe opravdati u posebnim okolnostima”, međutim „to ne sme biti takvo da ugroţava suĭtinu prava zaĭtićenog prema ćlanu 6. stav 1. Konvencije”.³⁶ Pored toga, ESLJP u predmetu *Kaćapor i drugi protiv Srbije* istiće da je na drţavi da preduzme sve neophodne mere da se pravnosnaţna sudska presuda izvrĭi i da pri tome obezbedi delotvorno ućeĭe njenog celog aparata bez obzira na to da li je duţnik privatni ili druĭstveni akter.³⁷ Dakle, merila odnosno principi primenjivi na postupke izvrĭenja koji se navode u predmetu *Kaćapor* i na ćijoj se primenjivosti insistira nezavisno od statusa duţnika, znatno se razlikuju od merila iz ćlana 4. ZZPSRR.³⁸

U najnovijoj praksi protiv RS kriterijumi koje ESLJP primenjuje u pogledu postupka izvrĭenja kada se kao duţnik pojavljuje preduzeće sa većinskim drţavnim kapitalom joĭ su izoĭtreniji i na taj naćin su se dodatno udaljili od merila propisanih u ćlanu 4 ZZSPRR.³⁹ Tako, ESLJP u presudi u predmetu *Lilić protiv Srbije* navodi da u toj vrsti postupaka, odnosno gde je duţnik preduzeće sa većinskim drţavnim kapitalom, povreda razumnog roka postoji uvek kada period izvrĭenja premaĭuje godinu dana bez obzira na to da li se konkretna domaća odluka izvrĭava u izvrĭnom ili stećajnom postupku.⁴⁰

Upravo izloţena neprimenjivost merila iz ćlana 4. na postupke namirenja u najĭirem smislu, koji, dakle, obuhvataju i postupke namirenja protiv drţavnih preduzeća, predstavlja bitan razlog u prilog opravdanosti nedavnih zakonodavnih intervencija. U pogledu zaĭtite prava na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja protiv drţavnih preduzeća, izmene ZZPSRR iz 2023. godine uspeĭno otklanjaju problem neadekvatnosti merila iz ćlana 4., budući da se nadleţnost za

³⁴ Vid. između ostalog *Kaćapor i drugi protiv Srbije*, predstavke broj 2269/06 3041/06 3042/06 3043/06 3045/06 3046/06, presuda ESLJP od 15. januara 2008. godine.

³⁵ Pod terminom „postupci namirenja u najĭirem smislu” su obuhvaćeni postupci izvrĭenja, kao i postupci kolektivnog namirenja, ukljućujući i stećaj.

³⁶ *Kaćapor i drugi protiv Srbije*, st. 107.

³⁷ *Kaćapor i drugi protiv Srbije*, st. 108.

³⁸ Podsetimo, ćlanom 4. je propisano da se pri odlućivanju o pravnim sredstvima kojima se ŭtiti pravo na suđenje u razumnom roku uvaţavaju sve okolnosti predmeta suđenja, a pre svega: sloţenost ćinjenićnih i pravnih pitanja, celokupno trajanje postupka i postupanje suda, javnog tuţilaĭstva ili drugog drţavnog organa, priroda i vrsta predmeta suđenja ili istrage, znaćaj predmeta suđenja ili istrage po stranku, ponaĭanje stranaka tokom postupka, posebno poĭtovanje procesnih prava i obaveza, zatim poĭtovanje redosleda reĭavanja predmeta i zakonski rokovi za zakazivanje roćiĭta i glavnog pretresa i izradu odluka. Za viĭe detalja o primeni ovih naćela vid: K. Manojlović-Andrić, Lj. Milutinović, S. Andrejević, V. Rodić, M. Krĭikapa, M. Bajić, *Kriterijumi za ocenu povrede prava na suđenje u razumnom roku*, Savet Evrope, Beograd 2018.

³⁹ A. Kneţević Bojović, V. Ćorić, 26.

⁴⁰ *Lilić i drugi protiv Srbije*, predstavka br. 16857/19 i 43001/19, presuda ESLJP od 14. januara 2021. godine.

postupanje u toj oblasti u potpunosti prebacuje na Ustavni sud. S druge, strane, nedavne izmene ZZPSRR iz 2023. godine ostavile su nerešenim problem neadekvatnosti merila iz člana 4. za pružanje zaštite u drugim vrstama postupaka namirenja, u pogledu kojih nadležnost nije prenetna na Ustavni sud. To dodatno potvrđuje parcijalnost pristupa koji je bio primenjen prilikom izmena ZZPSRR iz 2023. godine.

Dakle, da bi se na pravi način zadovoljile potrebe poverilaca, pa i pravna sigurnost u postupcima namirenja u najširem smislu, bilo bi uputno da se u RS prilikom odlučivanja o pružanju zaštite pravu na suđenje u razumnom roku ne primenjuju merila suprotna onima koje je ESLJP ustanovio.⁴¹ To se, čini se, može ostvariti paralelnim delovanjem na dva koloseka. Najpre, potrebne su dalje izmene ZZPSRR u pravcu usklađivanja sa praksom ESLJP u pogledu predmeta gde nadležnost primarnog pružanja zaštite nije prenetna na Ustavni sud, već je ostala na redovnim sudovima. Pored toga, potrebno je da Ustavni sud dosledno prati i pridržava se novih tendencija u praksi ESLJP o razumnom roku i to u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća gde pruža primarnu zaštitu, kao uostalom i u postupcima u kojima može da postupa po osnovu ustavne žalbe nakon delovanja sudova redovne nadležnosti.

Značajan pomak na tom putu Ustavni sud je učinio u svojoj u odluci donetoj 7. juna 2023. godine (dakle, donetoj pre usvajanja izmena ZZPSRR iz 2023. godine) u kojoj je postupio u skladu sa presudom ESLJP u predmetu *Lilić*, našavši da period neizvršenja duži od godinu dana u odnosu na data preduzeća uvek predstavlja povredu EKLJP. Ustavni sud se u datoj odluci neposredno pozvao i na odluku Komiteta ministra SE iz decembra 2022. godine.⁴²

Prethodno spomenuta presuda u *predmetu Lilić protiv Srbije*, značajna je i u pogledu toga što ESLJP u njoj dopušta znatno premašivanje perioda izvršenja od godinu dana jedino u situacijama kada se država opredeli za sveobuhvatno rešenje problema, pozivajući se u tom pogledu na odluku u predmetu *Muhović i drugi protiv Bosne i Hercegovine* iz 2020. godine.⁴³ Važno je istaći da ESLJP ne koristi sintagmu „opredeljivanja za sveobuhvatno rešavanje problema” kao dopušteni izuzetak jedino za odstupanje od kriterijuma dužine trajanja izvršnog postupka već i u odnosu na odstupanja u pogledu visine nematerijalne štete koja se u takvim situacijama dosuđuje. U tom pogledu značajna je presuda u predmetu *Radovanović i drugi protiv Srbije*⁴⁴, u kojoj ESLJP navodi da bi mogao da prihvati nižu naknadu isplaćenu na domaćem nivou, ukoliko se RS opredeli za sveobuhvatno rešenje problema tako što će zakonom preneti na sebe odgovornost za sve neizvršene domaće odluke donete protiv društvenih preduzeća, ukazujući pri tom na odluku

⁴¹ A. Knežević Bojović, V. Ćorić, 26–27.

⁴² Status of Execution, R. Kacapor v. Serbia, Leading & Repetitive, 2, <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-7246>, 11. 11. 2023.

⁴³ *Muhović i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, predstavka br. 40841/13... 79698/17, odluka ESLJP od 15. septembra 2020. godine, st. 29–34.

⁴⁴ *Radovanović i drugi protiv Srbije*, predstavke br. 55003/16...77858/17, presuda ESLJP od 27. avgusta 2019. godine.

iz predmeta *Knežević protiv Bosne i Hercegovine*, gde je prihvaćen iznos naknade nematerijalne štete od 50 evra.⁴⁵ U stavu 11. odluke *Knežević protiv Bosne i Hercegovine* ukazuje se da je Republika Srpska 2016. godine usvojila plan izmirenja za isplatu ratne štete kako bi primenila opšte mere naznačene u prethodnoj presudi ESLJP. Plan izmirenja predviđa izvršenje konačnih presuda isplatom ratne štete u gotovini, u periodu od trinaest godina, počev od 2016. godine, redosledom kojim su primljene u Ministarstvu finansija. Ovaj plan je ESLJP predstavio kao primer „sveobuhvatne mere” koja predstavlja opravdanje za to da se u pojedinim slučajevima isplati niža naknada na ime nematerijalne štete zbog kašnjenja u izvršenju.

Pomenuta presuda *Radovanović i drugi protiv Srbije* je, dakle, posebno značajna za RS jer pokazuje da u okruženju postoje rešenja koja ESLJP pozitivno ocenjuje a u kojima se dodatnim zakonodavnim intervencijama na nacionalnom nivou omogućilo dosuđivanje iznosa nematerijalne štete ispod minimuma koji predviđa srpski ZZPSRR.

S tim u vezi, značajno je napomenuti da i pored toga što je RS bila prvobitno napustila strategiju popisa neizvršenih presuda i uspostavljanja mehanizama za isplatu duga, Komitet ministara SE je pozvao RS da započne konsultacije sa Sekretarijatom SE u cilju pronalaženja sveobuhvatnog rešenja u toku 2023. godine. Takav pristup je podržan i od strane stručne javnosti, te su na godišnjem sastanku privrednih sudova razmatrane pogodnosti po RS ukoliko bi sveobuhvatno rešila ovaj problem i prenela odgovornost po neizvršenim odlukama na državu.⁴⁶

Državni organi su nakon sastanka sa delegacijom SE i paralelno sa radom na izmenama ZZPSRR iz 2023. godine, formirali i radnu grupu za razvoj mehanizama putem kojih bi se izvršile odluke donete protiv preduzeća sa većinskim državnim ili društvenim kapitalom, u postupcima koji su pokrenuli njihovi bivši zaposleni, a kojima se nalaze isplata materijalne štete – neisplaćenih zarada. Ta grupa je do sada održala nekoliko sastanaka. Ova inicijativa, iako podstaknuta od strane Komiteta ministara SE, ne samo što oslikava stavove ESLJP, već istovremeno održava i iskazane potrebe stručne javnosti u RS. Komitet je, naime, ukazao da bi bilo celishodno da RS utvrdi, s jedne strane, tačan broj takvih neizvršenih odluka i ukupan iznos duga po navedenom osnovu, a da istovremeno, s druge strane, obezbedi da ona lica koja ne budu obuhvaćena mehanizmom imaju pristup delotvornom pravnom sredstvu.⁴⁷

⁴⁵ *Knežević protiv Bosne i Hercegovine*, predstava br. 15663/12, odluka ESLJP od 6. aprila 2017. godine.

⁴⁶ Ukazano je, između ostalog, na činjenicu da bi ESLJP prihvatio i duži rok za izvršenje i nižu naknadu zbog povrede prava ukoliko bi država sveobuhvatno rešila ovaj problem i prenela odgovornost po neizvršenim odlukama na državu. Vid. M. Pavlović, U poslednjoj rundi nadzora nad sprovođenjem odluka ESLJP, Komitet ministara Saveta Evrope razmatrao probleme neizvršenja sudskih odluka protiv društvenih preduzeća, neizvršenja upravnih rešenja o rušenju nelegalnih objekata i zlostavljanja od strane policije, 3. 1. 2023, www://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-društvenih-preduzeca-neizvršenje-upravnih-naloga-zaruseenje-nelegal/, 10. 12. 2023.

⁴⁷ Status of Execution, R. *Kacapor v. Serbia*, Leading & Repetitive, 2-4, <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-7246>, 10. 12. 2023.

Štaviše, iz započelih paralelnih procesa rada na izmenama ZZPSRR iz 2023. godine i ustanovljavanju radne grupe za uspostavljanje mehanizma u toku prve polovine 2023. godine, proizilazi potreba za njihovom kumulativnom primenom. U tom kontekstu, Komitet ministra SE u svom dokumentu iz 2023. godine eksplicitno ističe da izmene ZZPSRR iz 2023. godine u delu u kojem uređuju prenos nadležnosti Ustavnom sudu treba posmatrati kao jedno prelazno rešenje koji bi se primenjivalo do uspostavljanja mehanizma za isplatu duga. Dalje, u cilju smanjenja preopterećenosti, Komitet ministara SE predlaže da državni organi razmotre preuzimanje dodatnih mera u cilju jačanja kapaciteta Ustavnog suda, kao i da usvoje neophodne podzakonske akte u cilju obezbeđivanja nesmetanog prenosa predmeta sa redovnih sudova Ustavnom sudu i njihovo efikasno procesuiranje. Dakle, Komitet ministra SE u svom najnovijem dokumentu iz 2023. godine ne samo da prepoznaje i zagovara značaj uvođenja sveobuhvatnih rešenja problema u vidu pomenutog mehanizma, kao i potrebu za sprovođenjem drugih mera za jačanje kapaciteta Ustavnog suda, već na taj način i sam priznaje ograničenje kapaciteta Ustavnog suda. Samim tim i on prepoznaje opasnost u pogledu toga da će Ustavni sud usled novih nadležnosti biti preopterećen i nedovoljno ažuran u svom radu, uključujući dakle i u materiji pružanja zaštite prava na suđenje u razumnom roku.

6. Zaključna razmatranja

Izmene ZZPSRR iz 2023. godine bile su usmerene su na unapređenje postojećeg režima u nekoliko aspekata od kojih se, u obrazloženju zakonodavca, ključna pažnja posvećuje proširenju nadležnosti Ustavnog suda u pogledu razumnog roka u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća u RS. Tačnije, u Obrazloženju zakonskih izmena iz 2023. godine, kao uostalom i u odluci Komiteta ministra SE konstatuje se da primena ZZPSRR, između ostalog, nije rešila visok procenat odbijanja i odbacivanja pravnih lekova u stečajnom postupku što dalje sprečava izvršenje odluka, te da je njegova izmena neophodna jer se dosadašnja pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća nisu pokazala kao delotvorna.

Argumentacija koja je navođena u Obrazloženju izmena Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine o potrebi da se Ustavni sud delimično rastereti od velikog broja tekućih predmeta u materiji razumnog roka prenošenjem nadležnosti u pogledu određenih kategorija predmeta na redovne sudove, ne može da posluži kao osnovan argument protiv nedavnih zakonskih izmena iz 2023. godine kojima se upravo proširila nadležnost Ustavnog suda u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku. Naime, proširenje nadležnosti Ustavnog suda do kojeg je došlo nedavnim izmenama ZZPSRR iz 2023. godine, čini se, na prvi pogled, bolje odmereno budući da se odnosi jedino na postupke namirenja protiv državnih preduzeća, dok se zadržava primarna nadležnost redovnog pravosuđa u pogledu

drugih grupa predmeta koji su regulisani ZZPSRR, praćena doduše nadležnošću Ustavnog suda da dalje postupa po ustavnoj žalbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku u tim predmetima. Nasuprot tome, do 2013. godine, ustavna žalba bila je propisana kao jedino pravno sredstvo u pogledu izuzetno širokog spektra predmeta u slučaju povrede prava na suđenje u razumnom roku, te stoga ne čudi što je takvo rešenje bilo dovelo do preopterećenosti Ustavnog suda.

Na značaj uspostavljanja „dobro odmerenog” mehanizma na osnovu rezultata ispitivanja različitih mogućih rešenja koja su sprovedena na opšti i sistematski način ukazala je VK prilikom ocene kvaliteta režima za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku uvedenog izmenama Zakona o uređenju sudova iz 2013. godine. Tako razvijene kriterijume VK smatramo značajnim naročito imajući u vidu da se VK nije izjašnjavala povodom rešenja iz nedavno usvojenog nacрта izmena ZZPSRR iz 2023. godine. Dakle, i pored toga što se rešenja izmena iz 2023. godine mogu smatrati bolje odmerenim od rešenja koja su postojala do 2013. godine u pogledu obima opterećenosti Ustavnog suda, zaključak o tome da su izmene ZZPSRR iz 2023. godine u skladu sa prethodno navedenim kriterijumima VK treba prihvatiti sa velikom dozom opreza.

Naime, smatramo, da preporuka VK nije u potpunosti uvažena budući da je izostao sistematičan i opšti pristup rešavanju problema, što se, između ostalog, ogleda i u činjenici da nije temeljno sagledano da li će usvojeno rešenje o prenosu nadležnosti zaista sprečiti nastupanje dodatne opterećenosti Ustavnog suda uz istovremeno efikasnije delovanje redovnog sudstva u oblastima u kojima ono ostaje nadležno da pruža primarnu zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. U pokušaju da se što preciznije anticipira opterećenost Ustavnog suda u kratkom i srednjem roku, uputno bi bilo da se izvršilo intenzivnije oslanjanje na sudsku statistiku, druge dostupne zvanične podatke, a i da se preduzelo sveobuhvatno sagledavanje složene nadležnosti Ustavnog suda, koja posledično utiče i na obim njegovog postupanja kako po ustavnim žalbama, tako i po drugim pravnim sredstvima. Ovde je bitno sagledati da Ustavni sud i nakon izmena iz 2023. godine nastavlja da postupa i u tekućim i budućim predmetima po ustavnoj žalbi u materiji zaštite prava na suđenje u razumnom roku, u kojima primarnu zaštitu pružaju redovni sudovi.

Uprkos izloženim manjkavostima koje su pratile postupak izmene ZZPSRR iz 2023, nedavne izmene donose i izvesna unapređenja. Najpre, sproveden pokušaj umanjavanja najvećeg gorućeg problema koji se odnosi na postupke namirenja protiv državnih preduzeća u oblasti zaštite prava na suđenje u razumnom roku posredstvom prenošenja nadležnosti na Ustavni sud odražava zahteve koje je postavio Komitet ministara SE pred RS, te stoga predstavlja značajan korak napred. Novousvojena rešenja istovremeno uvažavaju i lokalni kontekst i izvesne potrebe prakse koje su prethodno identifikovane od strane sudija privrednih sudova.

Dalje, bitan pomak predstavlja i rešenje iz izmena iz 2023. godine kojim se predviđa omogućava isplata naknade materijalne i nematerijalne iz drugog

razdela državnog budžeta, a ne sa računa sudova, čime bi se sprečila njihova česta blokada.⁴⁸ Ipak, značajno je napomenuti da se budžeti privrednih sudova izmenama ZZPSRR iz 2023. godine rasterećuju samo u delu koji se odnosi na postupke namirenja protiv državnih preduzeća, dok teret isplate naknada štete za utvrđene povrede prava na suđenje u razumnom roku iz drugih stečajnih postupaka ostaje na ovim sudovima.

Najzad, u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku u postupcima namirenja protiv državnih preduzeća, izmene ZZPSRR iz 2023. godine otklanjaju problem neadekvatnosti merila iz člana 4., budući da se izmenama nadležnost za postupanje u toj oblasti u potpunosti prebacuje na Ustavni sud. S druge, strane, date izmene su istovremeno ostavile nerešenim problem neadekvatnosti merila iz člana 4. kod pružanja zaštite u drugim vrstama postupaka namirenja, u pogledu kojih nadležnost nije prenet na Ustavni sud. To dodatno potvrđuje parcijalnost pristupa koji je bio primenjen prilikom izmena ZZPSRR iz 2023. godine.

Dakle, da bi se na pravi način zadovoljile potrebe poverilaca, pa i pravna sigurnost u postupcima namirenja u najširem smislu, bilo bi uputno da se u RS prilikom odlučivanja o pružanju zaštite pravu na suđenje u razumnom roku ne primenjuju merila suprotna onima koje je ESLJP ustanovio, a o kojima je bilo reči u okviru rada.

Konačno, značajno je napomenuti da i pored toga što je RS bila prvobitno napustila strategiju popisa neizvršenih presuda i uspostavljanja mehanizama za isplatu duga, državni organi su na poziv Komiteta ministara SE ponovo pristupili pronalaženju sveobuhvatnog rešenja u toku 2023. godine. U tom cilju, formirana je radna grupa za razvoj mehanizama putem kojih bi se izvršile odluke donete protiv preduzeća sa većinskim državnim ili društvenim kapitalom, u postupcima koji su pokrenuli njihovi bivši zaposleni, a kojima se nalaze isplata materijalne štete – neisplaćenih zarada. Dati korak bio je podstaknut od strane Komiteta ministara SE, a istovremeno odražava stavove ESLJP i potrebe stručne javnosti u RS.

Štaviše, iz započetih paralelnih procesa rada na izmenama ZZPSRR iz 2023. godine i ustanovljavanju radne grupe za uspostavljanje mehanizma u toku prve polovine 2023. godine, proizilazi potreba za njihovom kumulativnom primenom. U tom kontekstu, Komitet ministra SE u svom nedavnom dokumentu eksplicitno ističe da izmene ZZPSRR iz 2023. godine u delu u kojem uređuju prenos nadležnosti Ustavnom sudu treba posmatrati kao jedno prelazno rešenje koji bi se primenjivalo do uspostavljanja mehanizma za isplatu duga, kao i da je potrebno razmotriti preuzimanje dodatnih mera u cilju jačanja kapaciteta Ustavnog suda.

---

⁴⁸ Mihailo Pavlović, U poslednjoj rundi nadzora nad sprovođenjem odluka ESLJP, Komitet ministara Saveta Evrope razmatrao probleme neizvršenja sudskih odluka protiv društvenih preduzeća, neizvršenja upravnih rešenja o rušenju nelegalnih objekata i zlostaljanja od strane policije, 3. 1. 2023, [www://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeća-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/](http://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeća-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/), 10. 12. 2023.

Dakle, Komitet ministra SE u svom najnovijem dokumentu, baš kao i autorka u ovom radu, ukazuje na to da će izmene iz 2023. dovesti do problema preopterećenosti, kao i na moguće načine njihovog prevazilaženja. Čini se da stavovi Komiteta ministra SE u kojima se naglašavaju potencijalne opasnosti, kao i privremenost rešenja uvedenih izmenama iz 2023. godine, predstavljaju dodatnu potporu viđenju autorki da su izmene iz 2023, iako korisne, isključivi rezultat *ad hoc* i parcijalnog pristupa usmerenog na otklanjanje najdrastičnijih problema u oblasti zaštite prava na suđenje u razumnom roku.

Vesna ĆORIĆ

Senior Research Fellow

Institute of Comparative Law, Belgrade

Ana KNEŽEVIĆ BOJOVIĆ

Senior Research Fellow

Institute of Comparative Law, Belgrade

2023 AMENDMENTS TO THE LAW ON THE PROTECTION OF THE RIGHT TO TRIAL WITHIN A REASONABLE TIME – THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT

Summary

The paper deals with the key facet of the 2023 amendments to the Law on the Protection of the Right to Trial within a Reasonable Time – the extended competence of the Constitutional Court in Serbia. It attempts to answer the question of whether and to what extent are the adopted amendments capable of ensuring efficient primary protection of the right to a trial within a reasonable time before the Serbian Constitutional Court. To address this question, the authors examine whether the given, extended competence is framed in a manner conducive for meeting the objectives and values expressed by the legislator in the explanatory statement of the 2023 Bill, the Venice Commission, the Committee of Ministers of the Council of Europe and the European Court of Human Rights jurisprudence. The paper first analyses the soundness of arguments put forward by the legislator in the Bill introducing amendments to the Law on the Protection of the Right to a Trial within a Reasonable Time, while also examining the underlying reasons for previous amendments of the national legal regime for the protection of the right to trial within a reasonable time. Subsequently, the authors examine the current tendencies in the case law of the European Court of

Human Rights and in the Council of Europe Committee of Ministers documents, in order to ensure a comprehensive outlook on the extended competence of the Serbian Constitutional Court vis-à-vis delayed enforcement procedures against socially or state-owned companies. The authors underscore the importance of data-driven assessment of the constitutional court's capacities prior to formulating solutions aimed to boost efficiency in a subject matter that is as complex as the one at hand. The 2023 amendments do not seem supported by such an assessment, which increases the risk of the Constitutional Court facing a case backlog.

Key words: *Constitutional complaint. – Right to a trial within a reasonable time. – Enforcement procedures against state-owned companies. – Amendments to the Law on the Protection of the Right to Trial within a Reasonable Time. – Kačapor.*

Literatura

- Bećirović-Alić M. (2018), *Suđenje u razumnom roku*, doktorska disertacija, Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru.
- Carić S. (2015), *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Beograd.
- Lilić S. (2007), „Da li je ustavna žalba efikasni pravni lek za suđenje u razumnom roku?“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 2, 67–85.
- Manojlović-Andrić K., Milutinović Lj., Andrejević S., Rodić V., Kršikapa M., Bajić M. (2018), *Kriterijumi za ocenu povrede prava na suđenje u razumnom roku*, Savet Evrope, Beograd.
- Mojašević A., Jovanović A. (2021), „Razumni rok u stečajnom postupku: Analiza predmeta Privrednog suda u Nišu“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 90, 97–118.
- Radović M. (2017), „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u stečajnom postupku“, u: *Nacionalno i međunarodno pravo – aktuelna pitanja i teme, prvi tom* (ur. Olga Jović-Prlainović), Kosovska Mitrovica, 301–322.
- Salma M. (2015), „Suđenje u razumnom roku – Pravna sredstva kojima se štiti pravo na suđenje u razumnom roku“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Novom Sadu* 3, vol. 49, 1001–1016.
- Stanić M. (2017), „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u Republici Srbiji“, *Pravni život* 12, 683–690.

Pravni izvori

- Hornsby protiv Grčke*, predstavka broj 18357/91, presuda ESLJP od 19. marta 1997. godine.
- Lilić i drugi protiv Srbije*, predstavka br. 16857/19 i 43001/19, presuda ESLJP od 14. januara 2021. godine.

- Kačapor i drugi protiv Srbije*, predstavke broj 2269/06 3041/06 3042/06 3043/06 3045/06 3046/06, presuda ESLJP od 15. januara 2008. godine.
- Knežević protiv Bosne i Hercegovine*, predstavka br. 15663/12, odluka ESLJP od 6. aprila 2017. godine.
- Muhović i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, predstavka br. 40841/13... 79698/17, odluka ESLJP od 15. septembra 2020. godine.
- Pede protiv Italije*, predstavka broj 15797/89, presuda ESLJP od 26. septembra 1996. godine.
- Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, *Službeni list SCG*, br. 6/2003.
- Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Образложење*, 2023, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/13_saziv/1839-23%20-%20Lat..pdf, 15. 11. 2023.
- Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova, *Образложење*, 2013, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/3947-13Lat.pdf.
- Radovanović i drugi protiv Srbije*, predstavke br. 55003/16...77858/17, presuda ESLJP od 27. avgusta 2019. godine.
- Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.
- Zakon o Ustavnom sudu, *Službeni glasnik RS*, br. 109/2007.
- Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, redakcijski prečišćen tekst, br. 40/2015 i 92/2023, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2015/40/1/reg>, 15. 11. 2023.
- Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Službeni glasnik RS*, br. 40/2015, www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2015/40/1/reg, 10. 11. 2023.
- Zappia protiv Italije*, predstavka broj 24295/94, presuda ESLJP od 26. septembra 1996. godine.

Internet izvori

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Opinion on Draft Amendments to Laws on the Judiciary of Serbia, Adopted by the Venice Commission at its 94th Plenary Session (Venice, 8-9 March 2013) on the basis of comments by Mr. Johan Hirschfeldt (Substitute member, Sweden) Mr. Konstantin Vardzelashvili (Substitute member, Georgia), Strasbourg, 11 March 2013 Opinion no. 709 / 2012 CDL-AD(2013)005 Or. Engl, 17, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2013\)005-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)005-e), 16. 11. 2023.

- Knežević Bojović A., Ćorić V., Analiza efekata Zakona o zaštiti prava na suđenje na suđenje u razumnom roku, 22, Zajednički program Evropske unije i Saveta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022”, u okviru projekta Saveta Evrope „Jačanje efikasnih pravnih sredstava za sprečavanje kršenja ljudskih prava u Srbiji”, Beograd, 2022, 31, <https://rm.coe.int/analiza-efekata-zakona-o-zastiti-prava-na-sudjenje-u-razumnom-roku-275/1680a8d29e>, 20. 11. 2023.
- Pavlović M., U poslednjoj rundi nadzora nad sprovođenjem odluka ESLJP, Komitet ministara
- Saveta Evrope razmatrao probleme neizvršenja sudskih odluka protiv društvenih preduzeća, neizvršenja upravnih rešenja o rušenju nelegalnih objekata i zlostalivanja od strane policije, 3. 1. 2023, www://srb-ict.com/2023/01/03/u-poslednjoj-rundi-nadzora-nad-sprovođenjem-odluka-esljp-komitet-ministara-saveta-evrope-razmatrao-neizvršenje-sudskih-odluka-protiv-drustvenih-preduzeca-neizvršenje-upravnih-naloga-za-rusenje-nelegal/, 10. 12. 2023.
- Status of Execution, R. Kacapor v. Serbia, Leading & Repetitive, 1, <https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-7246>, 10. 12. 2023.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(082)

СЕЋАЊЕ на др Јована Ћирића – путеви права / уредници
Јелена Ћеранић Перишић, Владимир Чоловић. - Београд : Институт за
упоредно право, 2024 (Београд : Службени гласник). - 433 стр. ; 24 cm

Тираж 100. - Стр. 7-9: Уводна реч / Јелена Ћеранић Перишић,
Владимир Чоловић. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-82582-11-3

1. Ћеранић, Јелена, 1979- [уредник] [аутор додатног текста]
а) Право -- Зборници б) Уставно право -- Зборници в) Кривично право
-- Зборници

COBISS.SR-ID 136407817